

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.375>

JEL classification: 338.433:637.1(477)

UDC: 013, Q12, L10

Ігор ПАСКА

доктор економічних наук,
професор,
декан економічного факультету,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4453-8905
E-mail: paska.igor@ukr.net

Лариса САТИР

доктор економічних наук, професор,
завідувач,
кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0003-0040-6863
E-mail: ptbd17@ukr.net

Валентина КЕПКО

кандидат економічних наук,
доцент,
кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна
ORCID ID: 0000-0001-6432-7211
E-mail: buxoblik@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЇ НА РИНКУ МОЛОКА В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Незважаючи на важливу роль галузі тваринництва у забезпеченні продовольчої безпеки держави, нині вона знаходиться в критичному стані. За період реформування аграрного сектору України відбулася суттєва структурна перебудова у суспільному виробництві, змінилися внутрішньогалузеві та міжгалузеві відносини, сформувалися нові ринкові економічні підходи до розвитку галузей сільського господарства.

Найбільш нищівного удару і стрімкої руйнації зазнало молочне скотарство – одна з стратегічних галузей тваринництва, яка крім забезпечення населення продуктами тваринного походження, створює умови для цілорічного функціонування виробництва і підтримання соціальної стабільності у сільській місцевості за рахунок зайнятості населення.

Мета. На основі узагальнення досліджень науковців та практичного досвіду суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу розробити пропозиції щодо нарощення обсягів виробництва молока в Україні, зокрема господарствами корпоративного сектору аграрної економіки.

Метод (методологія). У процесі дослідження використано такі методи наукового пізнання: логіко-аналітичні методи, зокрема прийоми аналогії та порівняння, індукції та дедукції, наукової абстракції – для теоретичного узагальнення, уточнення понятійного апарату з проблеми, формулювання висновків; монографічний – для детального вивчення окремих елементів досліджуваного явища на прикладі конкретних об'єктів.

© Ігор Паска, Лариса Сатир, Валентина Кепко, 2023

Отримано: 10.10.2023 р.

Рекомендовано до друку: 20.10.2023 р.

Опубліковано: 25.10.2023 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Паска І., Сатир Л., Кепко В. Організаційно-економічні засади формування пропозиції на ринку молока в Україні. *Економічний аналіз*. 2023. Том 33. № 3. С. 375-381. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.375>

Результати. Проведено аналіз виробництва молока в господарствах усіх формах господарювання, зокрема в сільськогосподарських підприємствах – основного постачальника молока на переробку. Встановлено основні чинники, які вплинули на діяльність основних виробників молока в Україні в умовах воєнного стану. Запропоновані рекомендації щодо стимулювання виробництва молока та урегулювання взаємовідносин між суб'єктами господарювання – учасниками ланцюга товароруку від виробника до споживача.

Ключові слова: пропозиція; молоко; сільськогосподарські підприємства; господарства населення; ціна; молокопереробні підприємства; попит.

Вступ

Незважаючи на важливу роль галузі тваринництва у забезпеченні продовольчої безпеки держави, нині вона знаходиться в критичному стані.

За період реформування аграрного сектору України відбулася суттєва структурна перебудова у суспільному виробництві, змінилися внутрішньогалузеві та міжгалузеві відносини, сформувалися нові ринкові економічні підходи до розвитку галузей сільського господарства.

Найбільш нищівного удару і стрімкої руйнації зазнало молочне скотарство – одна з стратегічних галузей тваринництва, яка крім забезпечення населення продуктами тваринного походження, створює умови для цілорічного функціонування виробництва і підтримання соціальної стабільності у сільській місцевості за рахунок зайнятості населення.

Молоко і молочні продукти в харчовому балансі є не тільки базовими для більшості населення країни, а й з точки зору повного набору необхідних поживних речовин і обсягів споживання визначають і впливають на здоров'я нації в цілому. Це єдиний продукт харчування в перші місяці життя людини і основний за засвоюваністю білкової частини раціону людей похилого віку. Соціальна значимість молока і молочної продукції вимагає від держави забезпечити їх фізичну та економічну доступність.

Розгляду багатоаспектних проблем розвитку молочного скотарства, питанням підвищення ефективності виробництва молока присвячені праці вітчизняних учених-аграрників: П. Березівського, Т. Божидарніка, М. Ільчука, М. Пархомця, І. Свиноуса, В. Ніценка, Д. Шияна та багатьох інших науковців. Проте, швидкоплинні зміни, що викликані військовою агресією росії проти України спричиняє до нових викликів сьогодення, що спричиняє до перебудови виробничого

процесу в господарствах усіх форм господарювання.

Мета статті

На основі узагальнення досліджень науковців та практичного досвіду суб'єктів господарювання в сфері аграрного бізнесу розробити пропозиції щодо нарощення обсягів виробництва молока в Україні, зокрема господарствами корпоративного сектору аграрної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

За попередніми даними Державної служби статистики України, станом на 1 жовтня 2023 року в господарствах усіх категорій утримується 2457,5 тис. голів ВРХ, у тому числі 1 млн 327 тис. корів. За 9 місяців 2023 року поголів'я ВРХ в Україні скоротилося на 200,2 тис. голів (8%), а кількість корів скоротилася на 95,4 тис. голів (-7%). Порівняно до 1 вересня 2023 року, поголів'я ВРХ скоротилося на 76,9 тис. голів (-3%), у тому числі корів - на 14,3 тис. голів (-1%). Близько 38% тварин утримується в сільськогосподарських підприємствах, а 62% - в господарствах населення.

В суб'єктах господарювання в сфері аграрного бізнесу станом 1 жовтня 2023 року утримується 929,4 тис. голів ВРХ, що на 4,1 тис. голів (-0,44%) менше ніж торік. Поголів'я корів в сільськогосподарських підприємствах скоротилося до 383,8 тис. голів, що на 4,6 тис. голів (-1,2%) менше порівняно до 1 жовтня 2022 року. За останній місяць поголів'я ВРХ в господарствах корпоративному секторі аграрної економіки скоротилося на 3,8 тис. голів (-0,41%), у тому числі корів - на 3,4 тис. голів (-0,89%). Близько 61,9% поголів'я ВРХ утримується у 273 підприємствах із концентрацією понад 1000 голів у середньому на одне господарство. Тобто значною мірою скотарство розвивають великі сільськогосподарські підприємства й агрохолдинги.

В господарствах населення утримувалося 1528,1 тис. голів ВРХ, що на 196,1 тис. голів (-12,83%) менше порівняно до 1 жовтня минулого року. Кількість корів в господарствах населення склала 944,6 тис. голів, що на 90,8 тис. тварин (-9,61%) менше ніж рік тому. Порівняно до 1 вересня 2023 року, поголів'я ВРХ в господарствах населення скоротилося на 73,1 тис. голів (-4,78%), а кількість корів зменшилася на 10,9 тис. голів (-1,15%).

Подібний стан викликаний комплексом чинників, які викликані військовою агресією Росії, проблемами відтворення поголів'я, збитковістю виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах, що не стимулює залучення приватних інвестицій в розвиток молочного скотарства [1].

На думку експертів, щоб забезпечити внутрішні потреби в молоці та відновити експортний потенціал, Україні потрібно мати не менше як 600 тис. голів молочного стада і збільшити продуктивність до 8500–9000 кг на корову. Як свідчать проведені розрахунки нині вартість 1 ското-місця становить близько 7000 дол що в нинішніх складних економічних умовах не буде стимулювати до залучення приватних інвестицій [2].

Нині збільшення виробництва молока стримує скорочення поголів'я корів, оскільки частина тварин залишилася на окупованих територіях або загинула внаслідок обстрілів чи була вибракувана після отриманих поранень. Обмежує виробничі можливості на молочно-товарних фермах нестача кваліфікованої робочої сили внаслідок масової міграції населення, нестача фінансових ресурсів [3]. Разом з тим, в Україні суттєво збільшилося споживання молочних продуктів в 2023 році через повернення частини громадян з-за кордону, збільшення доходів у сімей військових.

На початку листопада 2023 року молоко-сировина в Україні в середньому подорожчала на 68 коп. Закупівельні ціни йдуть вгору під впливом дефіциту молока-сировини на внутрішньому ринку, збільшення собівартості виробництва та активного попиту на молочну продукцію з боку населення.

Середня закупівельна ціна молока екстра ґатунку на початку листопаду склала 13,78 грн/кг без ПДВ, що на 84 коп. більше ніж на

початку жовтня. Діапазон цін на цей ґатунок в господарствах варіюється від 13,10 до 14,25 грн/кг без ПДВ. Нижня межа цінового діапазону виросла на 1,80 грн., а верхня – на 85 коп. за останній місяць.

Вищий ґатунок в середньому коштує 13,78 грн/кг без ПДВ. За останній місяць ціна на цей ґатунок виросла на 84 коп. Ціни на молоко вищого ґатунку коливаються від 13,10 до 14,25 грн/кг без ПДВ. Нижня межа цінового діапазону виросла на 3,10 грн., а верхня – на 1,75 грн.

Середня ціна на молоко першого ґатунку склала 12,75 грн/кг без ПДВ і збільшилась на 36 коп.. Мінімальна ціна в господарствах склала 12,50 грн/кг, що на 1,20 грн. більше ніж місяць тому. Максимальна ціна на перший ґатунок склала 13,00 грн/кг, що на 80 коп. більше порівняно до попереднього моніторингу.

Відповідно, середньозважена ціна трьох ґатунків склала 13,44 грн/кг без ПДВ і збільшилась на 68 коп.

Вважаємо, що підвищення закупівельних цін відбувається на фоні дефіциту молока-сировини на внутрішньому ринку. Тому переробні підприємства вимушені конкурувати за сировину і купувати її у господарств корпоративного сектору аграрної економіки за вищою ціною. На ціни також впливає дорожчання логістичних послуг в Україні, зростання витрат на корми через збільшення собівартості їх виробництва, дорожчання преміксів та інших закупівельних інгредієнтів. Внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну, обширні території аграрного призначення знаходяться під окупацією загарбників або забруднені мінами і непридатні до вирощування кормових культур [4].

Вважаємо, зростання закупівельних цін в Україні вплинуло скорочення виробництва промисловими підприємствами молока-сировини протягом останніх двох місяців внаслідок спеки і скорочення продуктивності корів. Зменшення обсягів надоїв відбувалося паралельно з активізацією попиту на внутрішньому ринку. З початку 2023 року споживання молока в Україні виросло на 12% порівняно до 2022 року. В перспективі ціни на молоко-сировину можуть змінюватися в залежності від розвитку подій на внутрішньому

ринку. Якщо переробні підприємства піднімуть ціни на готову молочну продукцію, то ймовірно це вплине на скорочення їх споживання з боку населення [5]. Ріст цін на сировину може стримувати імпорт молочних продуктів з європейських країн, зокрема з Польщі. Станом на тепер ціни на сировину почали вирівнюватися в Україні і Польщі. Тому польські товари можуть стати конкурентними на полицях українських супермаркетів. В таких умовах українські переробники скоріш за все будуть змушені скорочувати витрати на виробництво і переглядати закупівельні ціни в сторону зниження.

Результати моніторингу Асоціації виробників молока, який було проведено наприкінці жовтня 2023 року, свідчать про зростання цін на більшість молочних продуктів в українських супермаркетах, за винятком йогурту питного, порівняно до минулорічного періоду [6]. Головним чином, це може бути пов'язано з підвищенням закупівельних цін на молоко-сировину протягом жовтня в умовах її обмеженої пропозиції на внутрішньому ринку.

Одним із ключових факторів формування ціни на готову молочну продукцію є націнка торговельних мереж [7]. Адже рентабельність як виробництва, так і переробки молока є досить низькою. В той час як націнка на готову молочну продукцію становить 10-30% залежно від категорії. Зважаючи на зазначені фактори, можна прогнозувати, що взимку літр молока може коштувати на 2-2,5 грн дорожче.

Подальша цінова динаміка на ринку молоко-сировини визначатиметься низкою чинників і насамперед ринковою кон'юктурою (змінюю обсягів споживання внаслідок повернення громадян України з-за кордону та експортних перспектив). Проте очевидно, що ціни на молоко-сировину в найближчій перспективі зростатимуть, негативно впливаючи на конкурентоспроможність молокопродуктів вітчизняного виробництва.

Вартість кормів з огляду на цінову ситуацію на ринку зернових та олійних культур цього року суттєво не зросла.

Ціни на молоко-сировину у ЄС 2023 року суттєво знизились (у середньому майже на 26%) - унаслідок цього конкурентні переваги молокопродуктів вітчизняного виробництва за

ціною або суттєво знизились, або взагалі нівелювались.

Ціни на біржові види молокопродуктів 2023 року також постійно знижувались, унаслідок чого їх експорт з України став менш привабливим, ніж це було 2022-го. Світова кон'юнктура на ринках молокопродуктів 2023 року є несприятливою для суб'єктів молочної галузі України.

Суттєве зростання цін на молоко-сировину в таких умовах призведе до зниження конкурентоспроможності молокопродуктів вітчизняного виробництва, суттєвого зниження рентабельності діяльності операторів ринку молокопереробки, а в перспективі - до зниження обсягів закупівлі молоко-сировини та, відповідно, зниження ціни на неї.

За попередніми даними Державної служби статистики України, за 9 місяців 2023 року господарства усіх категорій виробили близько 5666,9 тис. тон молока, що на 6% менше порівняно з відповідним періодом 2022 року.

Незважаючи на наслідки війни, сільськогосподарські підприємства адаптуватися до викликів воєнного часу і наростити обсяги надой на підконтрольних Україні територіях.

В січні-вересні 2023 року приріст виробництва молока спостерігався в господарствах усіх категорій в Київській області (+5%), Черкаській області (+3%), Чернігівській області (+2%), Хмельницькій області (+2%), Рівненській області (+2%), Полтавській області (+1%) та Харківській області (+1%). Молочна галузь поступово відновлюється попри виклики воєнного часу, а промисловий сектор є драйвером даного відновлення.

За звітний період частка сільськогосподарських підприємств у виробництві молока склала 37%, а господарств населення - 63%. При цьому, незважаючи на наявність певних ознак прояву кризи особисті селянські господарства є ситуативним провідним виробником молока в країні.

Господарства корпоративного сектору аграрної економіки збільшили виробництво молока за звітний період до 2112,5 тис. тон, що на 7% більше ніж за січень-вересень 2022 року.

В господарствах населення за 9 місяців 2023 року було вироблено 3554,4 тис. тон молока,

що на 14% менше порівняно із значенням минулорічного періоду.

В цілому загальне скорочення обсягів валового надою молока в Україні вплинула кризова ситуація в господарствах населення, які найбільш суттєво постраждали від війни. Необхідно зазначити, що сільськогосподарських підприємствах в 2023 році спостерігається зростання собівартості виробництва молока внаслідок здорожчання електроенергії, палива та логістичних послуг. Однак, все одно витрати на виробництво молока-сировини в Україні є меншими ніж в Європі. Частина худоби загинула внаслідок ракетних та артилерійських ударів російських окупантів. Негативний вплив на продуктивність корів завдала серпнева спека. Однак, суттєвого впливу скорочення виробництва молока-сировини в господарствах населення не має на виробництво молочних продуктів, які виготовляються в промислових обсягах з молока екстра ґатунку, яке поступає з сільськогосподарських підприємств. Так, за 9 місяців 2023 р. на молокопереробні підприємства надійшло 2201,6 тис. т. молока, що на 5,7 % більше ніж за січень-вересень 2022 році. Сільськогосподарськими підприємствами за звітний період було здано на переробку 1908,3 тис. тон, що на 9,9% більше ніж за 9 місяців минулого року. При цьому 79 % реалізованого молока господарствами корпоративного сектору аграрної економіки країни «екстра» та вищого ґатунку, що є свідченням інноваційного розвитку молочного скотарства.

В господарствах населення за січень-вересень 2023 року переробними підприємствами було закуплено 259,8 тис. т. молока, що на 8,7 % менше в порівнянні із відповідним періодом минулого року. Вони реалізували головним чином молоко першого ґатунку (76 %).

Однак, скорочення виробництва молока в господарствах населення не має суттєвого впливу на виробництво молочних продуктів. Це пов'язано з тим, що вони виготовляються з молока «екстра» та вищого ґатунку. Таке молоко надходить з сільськогосподарських підприємств, а не господарств населення.

Попри воєнні ризики та втрати, сільськогосподарські підприємства

намагаються збільшувати виробництво молока, щоб компенсувати стрімке скорочення обсягів надоєного в господарствах населення. Водночас зі зменшенням поголів'я ВРХ в країнах ЄС для української продукції відкриваються й нові експортні перспективи.

Протягом січня-вересня 2023 року обсяги зовнішньої торгівлі молокопродуктами склали 318,8 млн. дол, що на 9,7% менше порівняно з аналогічним періодом 2022 року.

За січень-вересень поточного року збут за кордон молокопродуктів українського виробництва знизився на 24 % у грошовому виразі і дорівнював 139 млн дол., а визначальні експортні позиції тут належать сухому та згущеному молоку – 55 млн дол. (- 26 %), маслу і молочним пастам – близько 34 млн дол. (- 41 %), сирам – 28 млн дол. (+ 9 %). Позитивна динаміка фіксується в експорті вітчизняного морозива – нарощування виручки до 29 млн дол. (+ 64 %) та кількісних обсягів до 9 тис. т (+ 42 %).

Необхідно відзначити, прояв негативних явищ на внутрішньому ринку молокопродуктів, що проявляється у стрімкому зростанні імпорту молочної продукції [8]. Україна у жовтні поточного року імпортувала 6,08 тис. т молочних продуктів, що на 27,8% більше, ніж минулого місяця, та на 35% більше жовтня торік. Наразі це найбільший показник з березня 2022 року.

Необхідно відзначити, що на протязі 2023 року суб'єкти підприємницької діяльності та господарства населення – виробники молока функціонують в умовах відсутності державної підтримки, що суттєво погіршує їх фінансовий стан.

Аналіз стандартів якості молока різних країн свідчить, що про суттєві відмінності у нормативних значеннях цих показників в Україні та країнах ЄС: Україна: жир 3,4%, білок 3,0%; Франція: жир 3,8%, білок 3,2%; Німеччина: жир 4,0%, білок 3,3%; Нідерланди: жир 4,2%, білок 3,4%.

В Україні фактичний середньорічний вміст жиру у 2022 році в товарному молоці складає 3,7%, а білка 3,2%. А ці показники могли би бути значно вищими. Високих значень можна досягти за рахунок кращої годівлі та умов утримання, генетики.

На нашу думку переробники могли б

стимулювати зміни, створивши належний запит. В переговорах по закупівлі молока заготівельники повинні озвучувати свої вимоги стосовно рівня показників жиру та білка, попередньо прорахувавши ту вигоду, яку отримає як сам молокопереробне підприємство, так і його партнери - постачальники молока. Розуміння переробником вигоди від закупівлі сировини з суттєво вищим вмістом жиру і білка створить на ринку попит і стане стимулом для підвищення ефективності молочних господарств постачальників. Це дасть поштовх якісним змінам в молочній галузі країни та наблизить наші вітчизняні нормативи до європейського рівня.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Необхідно відзначити, що в нинішній складний для всіх учасників товароруху молока час спостерігається порушення взаємодії, особливо між переробниками та торгівлею. Так, підприємства оптової і роздрібної торгівлі, продовжуючи практику неплатежів, створюють серйозну проблеми зводять до ланцюгової реакції, що негативно відобразиться на розвитку молокопродуктового підкомплексу в цілому. Дана обставина вимагає прийняття проекту Закону України «Про торгівлю», який би на нашу думку вирішив вищезазначену нагальну проблему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Свиноус І. В., Шуст О. А., Ібатуллін М. І., Сіра Ю. В., Артимонова І. В. Організаційно-економічні засади функціонування молочного скотарства в умовах воєнного стану в Україні. *Продовольчі ресурси*. 2023. Т. 11, № 20. С. 265-273.
2. Економічний механізм функціонування аграрного ринку України в сучасних умовах. [Ю. О. Лупенко та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук І. А. Сало ; Нац. наук. центр «Ін-т аграр. Економіки». Київ : ІАЕ, 2023. 183 с.
3. Ібатуллін М. І., Артимонова І. В., Свиноус Н. І., Сіра Ю. В. Економічні аспекти функціонування ринку молока та молокопродуктів в умовах запровадження воєнного стану в країні. *Інноваційна економіка*. 2022. № 2-3. С. 5-10.
4. Слободянюк Н. О. Вплив воєнних дій на фінансову та інвестиційну діяльності молокопереробних підприємств України. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. Вип. 3. С. 110-118.
5. Свиноус І. В. Ібатуллін М. І., Сіра Ю. В. Організаційні підходи до управління виробничими ризиками молокопереробних підприємств. *Продовольчі ресурси*. 2022. Т. 10, № 19. С. 243-253.
6. Молочні продукти подорожчали в супермаркетах України. <https://avm-ua.org/uk/post/molocni-produkti-podorozcali-v-supermarketah-ukraini>.
7. Varchenko O., Svynous I., Krisanov D., Artimonova I., Gavryk O. Sustainability and competitiveness principles of agro-food chains in Ukraine. *International Journal of Management and Business Research*. 2018. Vol. 8 (1). P. 160-172.
8. Свиноус І. В., Ібатуллін М. І., Сало І. А., Радько В. І. Семисал А. В. Організаційно-економічні засади функціонування ринку молока. *Продовольчі ресурси*. 2022. Т. 10. № 18, С. 276-286.

Оцінюючи перспективу подальшого розвитку ринку молока та молочних продуктів на 2023 рік необхідно наголосити на деяких чинниках які будуть його визначити:

- мінімальний рівень державної підтримки. Як свідчить аналіз проекту Бюджету на 2023 рік державні асигнування на підтримку аграрного сектору України будуть мінімальні, що суттєво скорочують фінансові можливості виробників молока, щодо відновлення поголів'я дійного стада та матеріально-технічної бази в першу чергу сільськогосподарських підприємств, які понесли суттєві збитки від військової агресії Росії;
- виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах як і в 2022 році на нашу думку в 2023 році буде збитковим в першу чергу за рахунок суттєвого здорожчання вхідних матеріальних ресурсів, що призведе до зростання собівартості та відносно низьких закупівельних цін;
- недостатньо розвинена кормова база для молочного скотарства, особливо у областях, які були тимчасово окуповані та в тих регіонах України, де існує ймовірність поширення військових дій. Через російське вторгнення Україна опинилася в лідерах по забрудненню територій вибухонебезпечними предметами.

REFERENCES

1. Svynous, I. V., Shust, O. A., Ibatullin, M. I., Syra, Yu. V., and Artimonova, I. V. (2023). Organizational and economic principles of the functioning of dairy farming in the conditions of martial law in Ukraine. *Food resources*, 11(20), 265-273.
2. Lupenko, Yu. O. (2023). *The economic mechanism of functioning of the agricultural market of Ukraine in modern conditions*. Kyiv: IAE.
3. Ibatullin, M. I., Artimonova, I. V., Svinous, N. I., and Sira, Yu. V. (2022). Economic aspects of the functioning of the milk and milk products market in the conditions of the introduction of martial law in the country. *Innovative economy*, 2-3, 5-10.
4. Slobodyaniuk, N. O. (2023). The influence of military actions on the financial and investment activities of milk processing enterprises of Ukraine. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Economic sciences*, 3, 110-118.
5. Svynous, I. V., Ibatullin, M. I., and Sira, Yu. V. (2022). Organizational approaches to the management of production risks of milk processing enterprises. *Food resources*, 10(19), 243-253.
6. *Dairy products have become more expensive in Ukrainian supermarkets*. (n.d.). <https://avm-ua.org/uk/post/molocni-produkti-podorozcali-v-supermarketah-ukraini>.
7. Varchenko, O., Svynous, I., Krisanov, D., Artimonova, I., and Gavryk, O. (2018). Sustainability and competitiveness principles of agro-food chains in Ukraine. *International Journal of Management and Business Research*, 8 (1), 160-172.
8. Svynous, I. V., Ibatullin, M. I., Salo, I. A., Radko, V. I. and Semisal, A. V. (2022). Organizational and economic principles of functioning of the milk market. *Food resources*, 10(18), 276-286.

Ihor Paska, Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Economics, Bila Tserkva national agrarian university, Ukraine

Larysa Satyr, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head, Department of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity, Bila Tserkva national agrarian university, Ukraine

Valentyna Kepko, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity, Bila Tserkva national agrarian university, Ukraine

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES OF THE FORMATION OF AN OFFER FOR THE MILK MARKET IN UKRAINE

Abstract

Introduction. Despite the important role of the livestock industry in ensuring the food security of the country, it is currently in a critical state. During the period of reforming the agrarian sector of Ukraine, a significant structural restructuring took place in public production, intra-industry and inter-industry relations changed, and new market economic approaches to the development of agricultural industries were formed.

The most devastating blow and rapid destruction was experienced by dairy cattle breeding - one of the strategic branches of animal husbandry, which, in addition to providing the population with products of animal origin, creates conditions for the year-round functioning of production and maintenance of social stability in rural areas at the expense of population employment.

Goal. Based on the generalization of research by scientists and the practical experience of business entities in the field of agrarian business, develop proposals for increasing the volume of milk production in Ukraine, in particular, by farms in the corporate sector of the agrarian economy.

Method (methodology). The following methods of scientific knowledge were used in the research process: logical-analytical methods, in particular methods of analogy and comparison, induction and deduction, scientific abstraction - for theoretical generalization, clarification of the conceptual apparatus of the problem, formulation of conclusions; monographic - for a detailed study of individual elements of the studied phenomenon using the example of specific objects.

The results. An analysis of milk production in farms of all forms of management was carried out, in particular in agricultural enterprises - the main supplier of milk for processing. The main factors that influenced the activities of the main milk producers in Ukraine in the conditions of martial law were established. Proposed recommendations for stimulating milk production and regulating relations between economic entities - participants in the chain of goods movement from the producer to the consumer.

Keywords: offer; milk; agricultural enterprises; population economy; price; milk processing enterprises; demand.

Cite as: Paska, I., Satyr, L., and Kepko, V. (2023). Organizational and economic principles of the formation of an offer for the milk market in Ukraine. *Economic analysis*, 33 (3), 375-381. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.375>